

SLOVENIJA.

List 10.

V petik 2. Svečana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{3}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Vsim slovanskim družtvam v prevdarek.

Slavne družtva slovanske! Verli domorodec, iskreni in učeni Slovenec g. Matija Majer je v svojim, v 6. 7. in 8. listu Slovenije natisnjenim sostavku „Učilišne knjige slavenske“ zastran osnovanja šolskih knjig ali bukev lepe lepe misli sprožil. Domoljubne družtva! Brez zamere, da se prederz- nem vašo pazljivost na rečeni krepki sostavek kreniti. Prevdarite ga dobro, in ne pustite za Boga vsaj poglobitniga sveta ali predloga (Vorschlag) slavniga rojaka v nemar! Prizadevajte si po vsi moči, da se namreč abecednik in pa berila že za prihodnje leto po vsih slovanskih začetnih šolah v latinskim in cirilovim pravopisu natisnejo, kakor so bile dosihmal nemške berila za šole z nemškimi in latinskimi čerkami natisnjene. — Sam Bog Vam je to misel dal, priserčni rodoljub! —

Kako lahko se bo navadila mladost cirilice, ki jo rabijo Serblji, Rusi, Rusini in Bulgarci! — zares veliko število Slovanov, ki ni upati, da bi cirilici kje kedaj slovo dali. *) — Preveliko pismenstvo (Literatur) imajo že Serblji in Rusi, da bi to storili, čeravno bi bilo želeli, da bi se vsi Slovani kmalo kmalo v enim pravopisu zedinili. Pa — tako mi Bog pomodi — ravno po uistenim (realiziranim) svetu gosp. Majerja se bi vsi tudi v enim pravopisu zedinili. Ko bi se namreč po vsih slovanskih učiliših tistih krajev, kjer se je dosihmal in se še latinski pravopis rabi, otroci materni jezik že v prvi začetni šoli tudi s Cirilovimi čerkami brati in pozneje pisati učili; **) bi znal v treh, štirih letih vsaki svoje narečje (Dialekt) razum v navadnim pravopisu tudi v cirilici ročno brati in pisati, vsaj tako, kot so znali do zdaj nemški jezik z nemškimi in latinskimi čerkami. Za viksi šole bi moglo nekoliko bukev tudi v cirilici natisnjenih biti, spisi se pa zdaj z navadnimi, zdaj s Cirilovimi čerkami pisati. Tako eno leto za drugim. Kdo ne prevede, da bi po tem takim cirilica v malo letih zamogla biti vlast vsih novih slovanskih učencov in čez še nekoliko let občni pravopis Slovanov! —

Kolika dobrota bo to za prihodnjo šolsko mladost! Kdor se bo hotel druge slovanske narečja učiti, mu ne bo treba ko zdaj dragiga časa še le z učenjem mnogoverstnih abeced tratiti. ***) Bral bo vsako narečje brez spotikleja že ob prvem, kakor zdaj tisti Slovenci, ki so vajeni slovensino v Gajevim (ilirskim) pravopisu brati brez težkote tudi ilirsko narečje v Gajevim pravopisu beró.

Ker ste si pa naše (slovensko) narečje in pa ilirsko zlo zlo v rodu, Slovenec zdaj ko

*) Rusini in Bulgarci imajo izvirno, Serblji in Rusi od Rusov popravljeno cirilico. Upati je pa, da se bojo kmalo tudi Rusini in Bulgarci popravljene poprijeli. Nadpisi Zore galicke vsaj se že vsi z popravljeno cirilico natisnajo. — Pisatelj.

**) Koliko glasov je v vsih narečjih, da bi jih s cirilico natanjko izrazil ne mogli? Lahko se pomaga brez novih čerk. — Pis.

***) Nar težje in sitneje je to, da se v več abecedah ena in tista čerka razno izgovarja. — Pis.

enako pišemo, valje (prece) ob prvem branji kakiga ilirskiga spisa veliko razume. — Serbsko narečje se od ilirskiga samo po imenu loči. Kdor tedaj pozna Cirilove čerke, bo pri ti priči tudi brez vse slovnice veliko serbskiga razumel, kar bo bral. Ako vzame slovar na pomoč, skoro vse, in še slovnico v kratkim kratkim času vse. Skoro ravno taka je z ruskim narečjem. *) Kdor pa ne zna brati cirilice, ne more brati in tedaj tudi ne razumeti ne serbskih ne ruskih spisov. Kako velik zadržek da je neurnost v branji cirilice doveršenju v narečjih, ki se nje poslužujejo, se iz skušnje nar boljše ve. Učenci pa, ki se bojo cirilice že prvo in potem še kake 2, 3 ali še več let brati in pisati vadili, bojo dorašeni v te reči že popolnoma godni. Ne bo se jim treba učiti še le kot nam letati, oni bojo letati že znali in letali od cvetlice do cvetlice kar med serkat — med slovanske v njenih narečjih.

V latinskih in višjih šolah naj bi se potem učile in seer v cirilici te tri poglobitne narečja: ilirsko, rusko in česko. **) da jih bo razumel vsak učeni, kakor je nekda vsak učeni Gerk (Grieche) razumel doričko, joničko in atičko narečje. Učenci se bodo imenovanih treh narečij v 6 letih lahko popolnoma naučili, pa tudi poprej. Saj ni tako strašno velikiga razločka med njimi, sej so veje eniga debla. Se ve, da bi bilo boljše en sam književni jezik (Schriftsprache) imeti; ali vsak bi želel prednost svojemu narečju; in pravda bi vtegnila morde na veke terpeti. Ako se pa imenovane 3 narečja ko poglobitne za književni jezik odločijo in učé, bojo 3 nar večí deli slovanskiga naroda s to naredbo gotovo zadovoljni. Piši potem s cirilico po ilirsko, rusko ali česko, vsak učeni Slovan te bo razumel. Po tim takim pa se bodo narečja eno drugimu čedalje bolj približavale in se čez več let morde v en sam jezik združile, ki bo književni. O srečna doba, kje si še ti! — Morebiti pa veliko bliže, kot si marsikdo misli. —

Perva stopnja k dosegi tega namena pa je — da spet na prvo pot dospem — uistenje rečeniga modriga g. Majerjevi- ga sveta.

Kako bi pa to bilo moč izpeljati? Menim da tako le: Vse slovenske družtva naj bi se med seboj neutegama porazumile in do ministerstva zastran te reči prošnje poslale s pristavkam, da bi ministerstvo abecednikov in beril za vsako avstrijsko-slovansko deželo z navadnimi in Cirilovimi čerkami še letos natisniti v kazalo. ***) — Tukaj si mislim slovanske družtva sosebno tistih dežel, kjer cirilica ni v rabi. — Pred vsimi pa prosim verle družtva slovenske teh besedi ne pregledati. Na posled pa še pristavim, da bi bilo po vsaki ceni vgodno, ministerstvo uka tudi opomniti, da naj za spisovanje novih slovenskih bukev

*) Kdo ne razume ruskih besed: Bog, vjera (vera), solnce, zoloto (zlato), srebro, železo, velikij (velik)! bogatij (bogat), djelit' (deliti), jest' (jesti) i. t. d. — Pis.

**) Ali tudi poljsko? — Pis.

***) Da bi se tudi učniki cirilice navadili, ki je še niso vajeni, bi mogla na posebnim listu in seer v vsih abecednikih in berilih z navadnimi čerkami razložena biti. — Pis.

tudi vladarstvo nekoliko skerbalo in ne vsi- ga prosti volji rodoljubov prepustilo. Rodoljubov večí del je reven, ali vsaj ne premožen. S samo dobro voljo pa ni vselej pomagano. Če je volja in tudi zmožnost, pa dostikrat druge silne opravila ne pripuste vsiga storiti. Za spisanje nemških bukev je vladarstvo darila v velikih zneskih delilo. Ali Slovani, ki so Avstrijo razpada rešili, kaj takiga ne zaslužijo? Berž ko ministerstvo te pravični želji zadosti, se bojo pisatelji, ki bojo zdajnim potrebam primerjene bukve spisali, gotovo kmalo našli. H koncu pa rečem: Slava, slava g. Majerju! Janez Navratil.

Razglas ministerstva pravice.

De bi se obćnopohvaljeno pravilo enakopravnosti vseh narodov avstrijskiga cesarstva zastran jezika, ki se ima pri sodništvu rabiti, izpeljali zamoglo, je narpopred potrebno, da se v nemškem jeziku zložene postavne knjige z vsemi pozneje izdanimi postavami (novicami) v zadevne jezike, kakor hitro je mogoče, prestavijo.

Ker so postave v polski, česki in laški jezik že prestavljene, je ministerstvo pravice komisii prestavljenje v rusinski jezik izročilo in ob enim naredilo, da se leti potrebi tudi glede na multanski v Bukovini navadni in na ilirski in slovenski *) jezik z enakim podvikanjem zadosti. Sam po sebi razumljiv nasledik tega je, da se bodo tudi nove prihodne postave enako prekladale. Zraven te, zastran bližnje vravnave sodništev in vpeljave ustniga javniga ravnanja potrebne in imenitne naredbe se je tudi poskerbelo, da se vsi sodniški uradniki spodbodejo, popolno znanost jezikov tistih dežel, v katerih službo pričakujejo ali že, kakor hitro je le mogoče, si zadobiti, zakaj, berž ko se bo pravilu enakopravnosti narodov zastran izločne rabe navadniga jezika vsake dežele pri sodniških ravnavah povsod v djanju veljava dati zamogla: se bo popolna znanost tistiga jezika ko neogibljivo potrebna lastnost pri celim sodniškim uradništvu terjala, tako, da bo neznanost v taistim iskanje službe pri sodnih oblastih zadevne dežele odvernila.

Od vnetosti taistih, kateri imajo pri teh pripravljajočih naredbah kako dolžnost, se pričakuje, da bodo trudenju ministerstva pravice, od avstrijskih narodov zaželjene poprave v sodništvu vpeljati, tisto pomoč podali, ktera je potrebna, da se temu zadosti, kar čas po naravnim razvitju omike terja. —

Deržavni zbor.

V seji 25. Prosinca je odgovoril minister Stadion na nektare vprašanja poslan- cam Madnizza, Vidulič in De Franceschi, da časopis „Giornale di Trieste“ ni od vlade prepovedan, ampak da je izhajati nehal, ker je premalo prejemnikov imel; našimu poslancu Ambrožu je opomnil, da je ministerstvo že izreklo, da gojzadne služnosti (Servituten) in za-nje dane postave ostanejo, in da se bodo pozneje vravnale. Poslancu

*) Učite se vi, kateri pravite: Krajci smo, pa ne Slovenci, od ministerstva, svoj jezik prav imenovati! — Vred.

Mahalskimu je zastran obsede Galicije in Vladimirijske odgovoril, da je bilo zavoljo 100 milj dolge ogerske meje in od ondod perteče nevarnosti potrebno, černo vojsko na noge spraviti, kar se pa brez vojaških postav zgoditi ne more; da so časopisi prepovedani, se je za to zgodilo, ker so taisti ljudstvo dražili in šuntali. Kar zadene začetnike Lvovskega punta, je rekel, da se je sodno preiskovanje že pričelo. Na to se je zbor pomenkoval čez 6. razdelik načrta podstavnih pravic, namreč od smertne kazni.

V seji 26. t. m. je odgovoril minister Švarcenberg poslancu Pitteritu zastran Benečanov in Lombardov, da misli ministerstvo kakor vsim drugim narodom, ravno tako tudi Laham popolno pravico narodnega razvitja dati, punt pa, in vsaki poskus, kaki kos avstrijske zemlje odtergati, z vso močjo zatreti.

Poslancu Šabelnu je odgovoril, da je časopis „Ostdeutsche Post“ od generala Weldenja zavoljo obsede prepovedan bil, on (minister) je Weldenju samo v privatnem dopisu obnašanje tega časopisa omenil; ministerstvo nikoli ne misli svobode tiska kratiti.

Tudi je prišel v ti seji predlog Zbyševskega na versto zastran poslancov iz laške armade. Po mnogim razgovorom je bil Štrobajev popravi predlog od zbora prijet; namreč: po ministerstvu njegovo Veličanstvo opomniti, da je velik del avstrijskih državljani letas, zavoljo vojniške službe zadržani bili, se volitev vdeležiti, da bi se tedaj od Nj. Veličanstva med vojaki in pri mornarstvu volitve za državni zbor razpisale, in sicer po naslednjih vodilih: 1) Se imajo pri teh volitvah le tisti državljani v c. kr. vojašnji in mornarstvu deželá pri zboru že zdaj nadomestovani vdeležiti, kateri so se že iz prvega volivci biti zamogli, ki so pa zavoljo vojniške službe zadržani bili. 2) Na vsakih 20.000 mož pride en poslanec. 3) Te posebne naredbe veljajo samo za takrat.

Dalej je bi od zbora predlog Šuzelkov prijet; da bi se komisija sestavila, ki ima hitro načrt občinske postave (Gemeindegessetz) napraviti, čez kateriga bi se zbor v izvršnih sejah zraven podstavnih pravic posvetoval. V to komisijo se bodo trije poslanci iz vsakiga poglavariskiga okroga z obzirami na narodnost vzeli.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ministerstvo omike je izdalo dva vkaza zastran opravičenja docentov t. j. neplačanih učnikov, na vseučiliših učiti in pa zastran podeljenja učiteljskih služb. Vsak zamore na vseučiliših učiti, kdor je doktor, in kateriga učiteljstvo za primerniga spozna, zato mora predložiti učitelstvu doktorski diplom, kratek popis življenja, kratek program nauk in pa eno učeno pretresovanje, zraven pa se mora podvreči razgovoru in očitni skušnji. Tudi kar izročevanje učiteljskih stolic zadene, imajo učitelji veliko moč, oni predložijo ministerstvu tiste, ktere za dobre spoznajo.

Ministerstvo znotrajnih opravil je vsem deželnim poglavarjem pokazalo, se pri tistih občinskih ali srenjskih zidanjih in napravah, pri katerih se državna denarnice nič ne vdeležijo, vsakteriga pregledovanja, kar občinsko premoženje zadene, zadržati.

Iz Tersta zvemo, da je gosp. Vesel-Koski od predsedništva pri slavnjskim društvu odstopil.

(M.) Iz Cella 29. Prosenca 1849. — Včeraj sim prvo slovensko pisanje, ko je iz pisarnice prišlo, videl. Bilo je „dovolenje k ženitvi“, ino spisal in podpisal ga je verli domorodec gospod Lihteneker, Blagovske komisije viši uradnik. Kak zlo me je veselilo videti, da se vnder začne tudi po pisarnicah

slovenščina gibati! Pa imenovani gospod je že nek več slovenskiga pisal; kar se že da zdaj narediti, je vse storil. Z gospodam župnikom Šentjurske fare si zmiram tudi, kar je uradniga, v domačem jeziku pišeta, — to je prav. — Kdor se že v pravim času uči, bo tudi v pravim času svojo srečo najdil. Alj bi ne bilo pametno take umne in bistre gospode na višji službo postaviti? Alj bomo morebiti še zmiram stariga povža jahali? Bojo se namreč zmiram po letih službe viši uradniki naprej pomikali? Alj kaj znajo alj ne, je vse eno. Nočem terditi, da bi ne znali po prašnih pisarnicah se dobro sukati, pa to vem, da ravno v viših uradah večidel samo taki sedijo, ki nič našiga jezika ne umijo, naših želj ne poznajo ino katerih dolžnost bi vnder bila, tajistiga per jezero priložnostih urno rabiti, ino tudi, ki k njem pridejo, razumljivo podučiti, alj jim pravico spoznati, če nje išejo. Pa kak hoče kaj takiga terdi Nemec storiti, ko le po svojim hlapcu samo žve, kaj njegov slovenski prijatelj želi?

Ko bi hotli vsi deželski komisarji se pogovoriti, ino višim uradam, kresii, guberniju, apelaciji itd. vse, kar jim v roke pride, v slovenskim jeziku predložiti, alj bi ne permoralili nemške gospode si v nemških deželah zanaprej svoj kruh iskati, ino svoje dozdašne službe slovenskim gospodam, ki so domačije verli sini, prepustiti. Marsikteri gospod bi se znal na višji povzdigniti, ino za se, za svojo rodovino, za domačijo ino za celo cesarstvo veliko dobrega storiti. Zakaj upam, da so vsi Slovenci za Boga in cesarja vneti, nje še ni strupeni duh nevere in punta prekuhal! To se je lansko leto spričalo, v katerim so vsi avstrijski narodi z zmešanim glavam okolitavali, — samo Slave zdravi sini so ostali, kar so bili, za vse dobro uneti! Tode z tem ne bodi rečeno, da bi Slavjani za plačilo svojih velikih zaslug za cesarstvo imeli podnožnica ostati!

Tudi od nekih drugih gospodov sim že slišal, kak radi slovensko pišejo, katerih si pa imenovati ne upam, ker nisim njih dela videl. Hvala jim naj bo!

Pri nas se pust pošteno nosi, ino le malokdaj svoje roge kaže. Pa prav lepo ino toplo vreme si je zbral, ktero namest njega človeka oveseli; da bi le poznej kak hudi mraz žite ne pozebil, ljudi skerbi.

Učiteljski zbor na Vidmu. V več dekanijah celjskiga kroga so se že šolski učniki vkupno posvetovali v posebnih zborih zastran zboljšanja šolstva; vnder še njih sklepov od nobene strani slišali nismo. Hitim zatorej razglasiti, da so duhovni in svetovni šolski učniki v področju slavniga videmskiga šolgedstva 28. Grudna p. l. pri prečastnim g. Dehantu Antonu Reitzu svoj prvi shod imeli, kjer se je 10 duhovnih in 8 svetovnih šolskih učnikov bilo zbralo.

S uvažanja polno besedo po prečastnim g. Antonu Reitzu, predsedniku zbora govoreno, kateri je imeniten namen našiga zbora razložen bil, se je sednica začela. Po dokončani tej besedi je g. predsednik naše čedne želje še v serci zajel, ker je opomnil, da bi se spodobilo v tem zboru slovenski se pogovarjati in slovenski zapisnik rokovati, na kar so se s glasnim „živio“ gerla vsih dobromislčih odperle bile. Vnder je tudi po prigovoru: „ni pšenice brez kokolja“, nekoliko nasprotno mislečih vpornikov med nami bilo, kateri so se na to predsednikovo hvale vredno predlogo, gerdo zarezali bili, in so terjali, da bi se v zboru nemški pogovarjalo in nemški zapisnik rokoval, dokler ne bo po viših oblastih drugač zapovedano. Mislili so ti nemčaronski vitezi, da bo večina za njimi potegnili. Kadar so pa vidili, da so jih tovarši na smodišu pustili, so se tudi oni vtolažili in so s nami g. Štefana Korošca Dobovskiga kaplana izvolili zapisnik rokovati.

De po takim na tim zboru nismo brez vpornštva (Opposition) bili, zasluži toliko več opomnjeno biti, ker bi drugač svet mislil, da smo pod kakim absolutistnim košam zaveznjeni bili, in smo morali požirati, kar so drugi žvekali. Žaliti mora pa vnder slovenskiga domorodca, Slovence v tem za vpornike imeti, v čim bi naj večja složnost nas vezati imela. Pa hvala Bogu da med 19 zborniki ni več ko troje nemčaronskih migorepcov bilo, namreč: gg. F. T. — J. K. in J. J. svetovniki učniki.

Na opombo g. predsednika: naj se svojga posla lotimo, je eden zbornikov s prašanjem se zglasil; Ali so dolžni šolski učniki ministerskim naredbam, ki šolstvo zadevajo, sploh; in vtem, kar je v prvem razdelku ministerskiga odpisa pod 2. Kimovca p. l. št. 5692 zastran našiga šolstva naročeno (positis ponendis) posebno zadostovati?

Ako je ravno to prašanje za razumne clo razžaljivo, ga prašavcu vnder nobeden zameril ne bo, kateri ve, da se imenovani naredbi nikjer ne zadostuje. Clo v našim zboru so gori naznamovani vporniki slovenstva poskušali dokazati, da tista naredba nič ne velja, ker pod njo nobeni minister ni podpisan — in ker tisti že zdavno več ni minister, ki jo je izdal. Pa siromaki, ki so morbit pozabež mislili, da so med svojo poslušno šolsko mladino, so na čversti vpor naleteli, — dokazano jim je bilo, da smo vsi učniki dolžni imenovani naredbi pokorni biti in zadostovati, kar se je tudi v zapisnik s tem pristavkam zverstilo; da bi zavolj laglejiga izpolnjanja ministerske naredbe više šolsko ogledništvo nam potrebnih bukev v novim pravopisu priskerbeti, in po vsej škofiji vpeljati hotelo.

Na drugo vprašanje: alj bo nemški jezik čisto iz naših šol prejeti moral? je bilo dokazano, da mu še letos slovesa dati ne moramo, ker še potrebnih bukev nimamo. Temu dokazu primerno je pa bilo odločeno, da se bo samo letos še pri letnih skušnjah v naših šolah na nemški jezik ozir storil; prihodno pak da se znanosti v nemškem jeziku v nobeno število več jemale ne bode.

Bilo je na dalje sklenjeno: da se bo prihodno v šolah pred in po šoli vselej slovenski molilo in pri šolarskih mašah slovenski prepevalo.

Iskreli domorodci so tudi opomnili, da bi se v več šolah navadno sramotno znamenje žalostniga spomina „signum“ imenovano, s katerim so nas nekda naši učniki (Bog jim ta greh odpusti) zavolj slovenskiga pogovarjanja v šoli, kaznovali, slovesno zažgal; pa nekterim se je ta osoda preojstra zdela; zatorej je bilo samo sklenjeno, da se s nobeno rečjo nemščina v šolah več siliti ne sme.

Razum tega je še veliko drugih reči v pogovor prišlo, med katerimi se mi sledeča naj težji (važniši) vidi. Na vprašanje: kaj je krivo, da se v nekterih krajih kmetje slovenskim šolanju vpirajo? je bilo razloženo, da so temu domači duhovni in svetovni uradi (Behörden) krivi, ki se tako proti — narodno obnašajo, da še zdaj Slovencom vse uradne pisma, oznanila itv. le v nemškem jeziku izdajajo. Zato je bilo ednoglasno sklenjeno: vse šolske duhovne in svetovne učnike v celjskim in marburskim krogu zaprositi, da bi združeni visokimu c. k. ministerstvu ponižno prošnjo poslali: naj bi vsim duhovnim in svetovnim uradam na Slovenskim zapovedati izvolilo: vsako uradno pisanje itd., ki posamesne, več alj vse Slovence zadene, v slovenskim jeziku izdajati.

S tem se je naša prva znamenita sednica za zeleno mizo sklenila, po kateri nas je g. predsednik za drugo k sebi poklical, pri kateri smo se tako dobro počutili, da bi bili radi svoj zbor tam za permanent (stanoviten) vstavili. Dokler so se prvi sednici naše misli večkrat križale, smo v drugi sednici vsi ene misli, eniga duha bili. S kupicami v rokah smo se spodobno spomnili svetiliga cesarja

Franca Jožefa; svojiga milostiviga knezoškofa Antona Martina; svitliga Jelačića bana; svojiga predsednika, našiga preblagodarniga gostivnika gospoda Antona Reitza, in več drugih dobromislečih Slovencev. (Slov. N.)

Moravia in Silezia.

Iz Holomuca 25. Prosenca. Danas smo obhajali veliko slavnost, in sicer žalostno. Slov. Lipa je napravila po rajnikim šuplikacu Requiem v vojaški cerkvi in je povabila vse dostojnosti (viksi gospodo) k njemu, katerih je nekaj tudi prišlo. Predsednik Lipe Slov. je stopil na prižnico in je v českim jeziku življenje pokojniga popisal in njegove zasluge za državo in narod svoj povzdignil. Primeril ga je, ker ima ime sv. Štefana, z tem svetnikom. Poslednja primera je bila, da je šuplikac vmiraje vidil nebo odprto kot sv. Štefan: namreč nebo prihodniga Slavjanstva. Bog daj, da bi se to za res izpolnilo. Bataljon slavjanskiga polka Mazzucheli je bil pri ti svečanosti pričujoč.

Dr. Helcelet počne 27. t. m. prednašanja česke čez kraljodvorski rokopis na našim vseučilišu. Česke prednašanja na liceumu v računstvu, modroslovju in prirodopisu (naravopisu) se v redu gode, in čuditi se je, kako tudi učenci pri izpraševanju gladko odgovarjajo. — Poslaništvo za poslaništvam pride k Cesarju; včeraj so bili tu poslanci iz Bretislavske (Prešpurske) županije. Cesar jim je odgovoril, da je njih zvestoba in vdanost nar boljši dokaz, da se mir koj na Ogerskim ustanovi in da se bodo Ogri terdno z Austrijo zedinili. — Pred tremi dnevi se je močno govorilo po Holomucu, da se ima Slov. Lipa v Pragi razpustiti. Ali hvala Bogu, to se ni zgodilo in se tudi zgodilo ne bode.

(Nov. L. Slav.)

Galicia in Vladimiria.

Iz Lvova. Uradne novine „Gazeta Lwowska“ popisuje razdraženost misel v Galiciji, kot vzrok sedajne obsede z naslednjimi besedami; „Že popred kakor je Bem v deželo vpadel bil, se je raznašal glas, da vderijo Madjari v Galicijo in hudobneži so ljudstvo šuntali. V dopisih so oglašovali, da so Madjari premagali v bitvah pri Švechatu, Mošonju, Ternavi in pri Rabu, in da so vojsko cesarsko samo v sred dežele privabili hotli. Tudi časopisi so narnesramniši laži raztresali. Iz tega je prišlo, da se je nezadovoljnost in nepokojnost pri vsakimu zbudila in z besedo in z djanjem se je že tu in tam zoper vlado šlo. Ko se je zaslislalo, da se je Bem v Bukovino zagnal, je vrenje narvikši stopnjo doseglo, puntarske družtva so vstale, če prav je mesto že za obleženo razglašeno bilo. Mirnim mesčanam so delali strah rekoč, da gre 30.000 Madjarov nad Lvov, vlada Avstrijska da že ne more nič opraviti proti navalu Madjarov in da le oni prinesejo domovini otetbo in rešenje.“

Austrijska dežela.

Na Dunaju vojaška preiskovavna komisija se zmiram na znanje daja, da je ta ali uni vstreljen bil; sliši se, da se nekteri neumnježi vojniške straže po noči iznenada napadajo. Une dni se je bila kolera iz vojaške bolnišnice tudi med mesčane podala, je pa pozneje, kakor se sliši, zopet pojenjala. —

Ogerska dežela.

Iz 18. vojskniga razglasa zvemo, da je fml. baron Čorić 21. t. m. sovražniga generala Görgey na plašadi pri Štavnici napadel, selo Windschacht z silo otel, sovražnike na vsih stranch odbil in do dobrega potolkel;

in drugi dan po kratki bitvi z poslednjo sovražno stražo (Arriergarde) v Štavnici svoj vhod imel.

Pri teh bitvah so naši junaki 12 štukov, 10 možnarjev, več bojnih vozov, mnogo orožja in pokaže vzeli, 33. Honved-bataljon clo razkropili, čez 500 sovražnikov vjeli, med kterimi je chef velkiga Görgeyoviga vojskovodstva, nekdanji oberlajtnant Pustelnik. Razun tega ima sovražnik še 60 mertvih in 120 ranjenih.

Od naše strani sta 2 oficirja padla, in 6 prostakov; 13 je ranjenih. Posebno sta se obnesla 2. in 12. bataljon lovcov pod polkovnikom Collery. Zadni bataljon je sam 5 štukov vdobil.

Poseda Leopoldstadta in Neuhäusel-a, ktere se v kratkim nadjamo, bo gotovo veliko pripomogla k okrepcanju dobrega duha, kteri se po Trenčinski županiji razširovati začinja.

Pri Szolnoku so puntarji čez zamerzjeno reko Tys grede prednjo stražo pod gm. Ottinger-jam, ktera je ondašnji most varovala, obšli. Tode gm. Ottinger se je obernil, ino z dvema razdelkama grof Hardegga-ovih oklepnikov eno divizio sovražnih huzarjev z tako silo naskočil, da je pri ti priči več huzarjev mertvih ostalo, in 1 nadkonjik z 19 konjiki vjet bil. —

Grof Nugent je pustil Kapožvar oblečit, da bi šumežko in Baranyisko županijo od razkropljenih madžarskih brambovcov in puntarjev očistil, in ondod postavni red zopet ponovil, kar je tudi baron polkovnik Horvath v Stólnobeligradski županiji storil.

G. Dahlen se bo z graničari v kratkim proti Oseku vzdignil. General Thodorovič je 19. t. m. Veršec po hudim boju z silo vzel, in je 12 voz priprave, bakra in svinca in veliko orožja dobil.

* Iz verjetniga vira zvemo iz Ogerskiga naslednje: Duh v slovaškim ljudstvu je izverst, če prav ga tu in tam še nekoliko strah tlači, kot nasledik madžarske grozovitnosti. Radi poprijemajo za orožje proti Madjaram. Okoli Leopoldoviga mesta in kamor se na očišenje od madžarskih stražnikov pošiljajo, delajo slovaški junaki prav dobre službe. Štur in Hurban sta še v Kremnici. Kraljevski komisarji zdaj imenovani, in sicer iz zvestiga madžarskiga plemenstva, so začeli slovaškim občinam madžarske (!) dopise pošiljati. Ko so se na to opomnili, so se izgovarjali, da stara postava še ni overžena, ktera madžarski jezik za diplomatiški razglasuje. General Simunič, kterimu so Slovaki pritožbo izročili, je k sebi poklical madžarske komisarje in jim je oistro zapovedal, se natanjko enakopravnosti deržati in madžarske postave pustiti, naj bodo madžarske. Med Nemci po ogerskih mestih neseljenimi je zlo madžaronški duh, ker pa vendar vidijo, da se Madjaram huda prede, lezejo pod avstrijski križ. Še zmiram verjeti nečejo v sercu, da so Madjari v resnici vdarjeni. V Bistrici sede še Madjari. — Povest v Dunajskih novicah oznanjena, da so obleženci v Leopoldovim svojiga vodja, ker je terdnjavo predati hotel, na terdnjavne vrata pribili, je treba tako popraviti, da so tam le eniga vojaka obesili. (N. N.)

Iz Pešte 19. t. m. Ko sim prišel sem, je bila moja prva misel, obiskati našiga J. Kolara, od kteriga nismo bili dolgo časa nič zvedili in za čigar življenje smo se že zlo bali. Našil sim ga še v velikih skerbeh, ni hotel verjeti, da je že osvobodjen. Tudi več drugih znanih Slovkov smo tu dobili, kteri so z našim prihodam oteti, ravno tako tudi Hervatov. Vsi so bili zlo prepadeni, in mnogih misel je bila še z črnim mrakom presterata. Temu se ni čuditi, ako pomislimo, kaj so skusili. Madjari jih niso samo z ječo terpincili, ampak so tudi drugoverstne muke si zmišljevali, vjete so nekterikrat pod vislice vodili, če prav jih obesili niso. Od Prudka smo mislili, da je že zdavno poginil, Madjari

so ga bili privlekli v Pešt, kjer je v ječi bil. Zdaj pa je svoboden, Jelačić ban mu je dal dnarje na pot proti Dunaju. (M. N.)

* Mesta Buda in Pešt in okraja Jacigov in Kumanov ter Granska in Stólnobeligradska županija so v stan obsede djani in so vse druge naredbe vpeljane, ktere so pri tem stanu v navadi. —

Fzm. Nugent je 31. Prosinca mende v Fünfkirchen prišel.

Terdnjava Leopoldovo mesto je z silo vzeta.

Cela banatska vojaška meja je zdaj od madžarskih puntarjev očišena.

Bela Cerква se je podala, sovražnik se je naglo vmaknil proti Debrečin in Segedinu.

Ptuje dežele.

Frankobrod. Nemški zbor poslancev je zastran prihodniga vladarja sklenil: Čast poglavarja kraljestva se bo enimu izmed nemških vladarjev izročila z imenom „cesar Nemcov.“ Med pogovori od te reči in pri sklepu je poslušavcov clo malo bilo. — Pravijo da pruska vlada izmenilniga lista (Wechsel) od 30000 tol. za Pruski kralj ministerstvo prevzeti ni hotla. Frankobrodsko pak je neki napovedal, da bi nemško krono vzel, ako bi mu jo nemški narodni zbor ponudil.

Bavarska. Deželni zbor se je 22. dan Prosinca pričel; kralj je poslance sam nagoval.

Virtemberska. Vojaki, ki so v Ulmu s mestnjanimi nekda hud prepir imeli, so zdaj obsojeni; edin za 6 let v ječo, drugi na ene mesce v terdnjavo, med njimi tudi oficirji.

Saksonska. Druga zbornica (Kamer) deželniga zbora je sklep storila, da prihodna občna nemška vlada se edinimu poglavarju izmed dozdašnjih vladarjev prepustiti ne sme, ampak da naj poglavarstvo bode demokratsko.

Laška. Papežov list, v kterimu puntarje iz cerkve prežene, je bil v Rimu in v Napoli zlo zaničvan. V Rimu so odbor vlade za mir in varnost napravili. V Firencih se je 10. dan t. m. deželni zbor snidil, in velki vajvoda ga je nagovoril. Savojski se ponovljenja vojske z Austrijo branijo; prošnje na deželni zbor napravljajo, da naj bi se posojilo vsakomeščinih 600000 lir Benečanam ne dajalo, in da bi se jim davk za vojsko ne naloževal. Radecki je mejo med avstrijsko in sardinsko deželo zaperl, tako da le v Pavii, Magento in Sesto Calende se sme čez iti; posebno mende zavolj gostiga pobeganja mladenčev ki se avstrijski vojašini ogibati hočejo. Veronski in Milanski zlahtniki se branijo poslancev na Dunaj poslati, da bi se zavolj nove ustave laških dežel posvetovali, kir pravijo, da od Avstrije clo nič več vediti nečejo.

Francozka. V letu 1848 je država imela 95½ milijonov frankov dohodkov manj kakor prejšno leto. Narodni zbor je gospoda Boulog (de le Marthe) zvolil perviga namestnika predsednika republike, človeka clo neznaniga. Predsednik je 63 ženskim, ktere so se punta mesca roznika p. l. vdeležile, kazin odpustil. Zadni odsek izseljencev v Algerijo je v Bono došel 30 dan Grudna p. l. Jih je bilo 574 odraslih in 234 otrok.

Britanska. Lakota na Irskimu otoku vedno hujši nastopa. Z vbogim ljudstvom zdaj tudi že katolško duhovstvo zlo strahuje. Angleski duhovni tam večidel veliko dohodkov in vernih nič nimajo, katolški pa male dohodke in mnogo vernih.

Šrajca. Samostan na hribu St. Bernard je od vlade zapert. V Frajburskim kantonu se prošnje od ljudstva zlo podpisujejo za odstavo vlade.

Narodne pripovedke Bistriške doline. Od Janeza Terdina.

I.

Pričetik (vzdiga) Mengša.

Slovenci so se terdovratno starih Bogov deržali. Keršansko vero so črtili, mislili so, de je ta le zanka, v ktere jih sovražniki vjeti mislijo. Malo jih je bilo, ki so jo na-se vzeli, in še ti so bili silno preganjani. Tode počasi je vender tudi Slovincam resnica te vere dopadla. Večina jo je terditi začela. Malikvavni Slovenci so se seer zoperstavljali, ali premalo jih je bilo. Boj so večkrat ponovili, pa vselej so omagali, ako ravno so se ko pravi Slovani bili.

Serđit zbere Draho, velki duhoven, celo vojno malikvavcov, ali stare Bogove zopet v čast pripraviti, ali pa smert storiti. Valjhuna, kneza kristjanskih Slovincov prežene — in se enkrat se viha prosto bandero Radegasta na Savskih bregovih. Ali pregnan Valjhun kmalo pride nazaj, tode ne sam, ampak z veliko armado Bavarov.

Hud boj se vname, Draho se vmačne, boj zopet začne, ali smert ga na borisu zasači. Tudi Aurel, Samo in drugi malikvavski knezi so padli. Le malo jih je vbeignilo. Med majhno trumo rešenih je bil tudi starašina (mali vojvoda) Mengo. Od tega tukaj:

Vedil je Mengo, de zoperstava več ne pomaga, torej je porabil noč, s svojimi sinovi in prijatli v begu rešenje iskati. Dva dni gredo in dve noči. Tretji dan pridejo v gozd; vsterle nektare živali in se pokrepčajo. Eden pa zleze na visoko drevo, pogledat, kje de so in ako jih vražnik preganja. Ta vglada ne deleč stern, ako ravno ne zlo velik hrib. Bil je z jelkami obrašen. Črne skale so ga krog in krog obdajale. Tudi verh hriba so se grozne skale vzdigvale.

Na ta hrib gre Mengo s tovarsi tu si novo, varno selo zidati. Ali zlo se začudi, ko tukej dva keršanska pušavnika najde. Razkačen ju pusti popasti in zvezati. Pri zidanju terdnjave sta mogla strašne muke prestati. Nar teži dela in tovari so bili njima naloženi. Ko je bil grad narejen, sta bila clo v tamno ječo veržena. Iz terdnjave je pa Mengo keršanske popotnike napadval, oropal in moril. Okolj hriba so se pa njegovi tovarsi naselili, de bi vsako nevarnost zapazili in ji hitro v okom prišli.

Tista dva pušavnika pa vender Mengo ni vsmertil. Ta dva moža sta terplenje tako voljno prestajala, de je zadnji clo hlapec, ki jima je jest v ječo nosil, ginjen sam kristjan postal. Pripomogel jima je k vbegu, in ju, ker se je gospoda bal, je tudi sam spremil. Strašno se Mengo, ko to zasliši, serdi in še bolj ko pred po keršanskih popotnikih streže.

Pripeti se enkrat, de se je na lov dalječ od svojih pravev zgubil, kar se dva divja merjasa va-nj zaženeta. Perviga Mengo s suleo prebode, ali drugi ga z konja verže in mu globoke rane vseka. Ko se z medlece prebudi, vidi, de leži na slami v črni skalni lukni in strah in čudenje ga prevzameta, ko zraven sebe vglada svojiga nekdanjiga hlapca in tista dva pušavnika, ktere je v hudi ječi zaperte deržal. Nju eden mu reče: „Ne boj se Mengo, nič žaliga se ti ne bo zgodilo, naša vera veli ljubezin.“

Tudi ne čudi se ne! Ko smo z tvojiga gradu všli, smo v temu zakotu zavetje našli. Ako je ravno tvoje selo na hribu, pod katerim je lukna v kateri smo zdaj, smo bili vender pred tabo zavarvani. Zakaj po dnevi ni nas nihče stopnje vun storil, po noči smo si živež iskali. Tudi več popotnikov, ktere se nisi ti popolnoma vbil, smo našli, jih sem pernesli in nektare srečno ozdravili. Mrtve smo pa pokopali. Tudi tebe je tvoj prejšni hlapec najdel, pertirali smo te v ta zakot in te ozdravili.“

Silno se Mengo zavzame, de sta pušavnika, namest se maševati, tako dobrotna proti njemu bla. Vidim, zavpije, vaj vera je prava. Ko se je ozdravil, je zares tudi kristjan postal in se je dal kerstiti z vsimi svojimi tovarsi.

V pokoro krivice, ki jo je tolikanj kristjanam naklonil, je zidal pod hribom hišo, v kateri je popotnike ljubeznivo sprejemal in jim vse potrebno daril. Poznej je tudi ta hiša grad postala, ki še zdaj stoji. Prijatlam Mengofa

se je pa še veliko družih kristjanov pridružilo, tako de je bila vas še dalje veči. Še dan današnji je imenovana Mengiš, po starašinu Mengo.

Bogoslovje

malikovavskih Slovincov.

(Poleg Jana Hollyta in Dobrovškiga. *)

(Dalje.)

Korš: Bog premoženja, jedila in pijače. Malali so ga nagiga, debeliga, sedjočiga na preverženim sodu, venec iz hmela na glavi. Bil je to, kar Bacchus pri Rimcih.

Košcej: velik in strašen tat; kradel je ženine in neveste ktere je vse v neki začarani grad nosil; mislili so ga ko živi hrod.

Krt, Krodo: Bog časa. Malali so ga ko starca z plesasto glavo, bosimi nogami, stoječiga na velki ribi, v levi roki je deržal kolo, v desni skledo sadja in cvetlic.

Kupala: Bog vsiga, kar zemlja rodi. Praznovali so ga pred žetvo, kader je najdalši dan; zvečer so velik ogen naredili, okolo njega skakali, peli in plesali. Ta spomin se je med vsmi še nar bolj obderžal, v naredbi kresa sv. Janezu kersniku na čast.

Lada tudi Prija imenovana: Boginja Ljubezni, zakona, in veselja, Rimcov Venus in Skythov Artimpasa. Stari Skandinavci so jo imenvali Fraja z priimkam Vanadis t. j. boginja Vindov. Malali so jo nago, najkrasniši postave. Oči je imela bliseče, in ljubeznive, lica rudeče, telo belo ko sneg, do kolen dolge zlate lase, venec iz rož na glavi, v smejačih ustah je deržala rožni popek, iz serca ji je gorela svitla baklja, v desni roki je deržala tri zlate jabelka in v levi palico, na kateri je bil celi svet, solnce, nebo, zemlja in morje. Stala je na zlatim vozu, h katerim sta bila dva bela goloba in dva labuda vprežena. Za njo so stale tri nage divice, ene k drugi z herbam obernene, ktere so si zlate jabelka podajale. Najkrasniši tempel je imela v Devini, Nitri, Berni, in Olomuci. V Berni stoji še dan današnji cerkev sv. Petra in Pavla, in Olomuci cerkev sv. Blaža na tistim mestu, na katerim je nekdanj tempel Lade stal.

Lel, Lelo: Bog ljubezni, sin Lade, rimski Amor.

Leši: bogovi Lesov, rimski satiri. Žive-li so v gostih lesih, in so tam popotnike strašili; tud so ljudi od cest izpeljavali, in v svojih berlogih morili. Materam so otroke kradili, in na mesto njih jim svoje popustili, kteri so vedno majhni ostali.

Marea: boginja lova. (Diana.)

Matoha: strašilo.

Merot: Pluto.

Mokosla: Boginja dežja.

Morena: boginja smerti in zime. Spomin te je še pri Slovcih kjer na tako imenovani smertni nedelji dekleta Moreno iz slame in lesa naredejo, jo z kakim starim oblačilam oblečejo, in zjutrej zgoodev v vodo veržejo.

Morusi: lesni bogovi.

Nemis: v postavi moža z šterimi peresami in perutami na glavi, na katerim je golobica z raztegnenimi perutami ležala.

Nia, Ninva: stražnica pekla in pomerlih duš poleg enih Proserpina; poleg drugih Pluto.

Nočna: toliko ko luna, ki po noči sveti.

(Dalje sledi.)

Knjiga splošnih državljanskih postav *)

V v o d.

Od državljanskih postav sploh.

§. 1.

Obseg postav, po katerih so ustanovljene privatne pravice in dolžnosti prebavcov deržave, stori v taisti državljansko pravdo.

§. 2.

Berž ko je postava prav razglašena bila, se nihče z tem izgovarjati ne more, de mu ni znana.

*) V Slovenji je bilo že na znanje dano, de se je nekoliko rodoljubnih pravdoznancev v Ljubljani zbralo, kteri naše postave iz nemškega v slovenščino prestavljajo. Mislimo tu prvi načrt tega prevoda bravcam podajati z živo prošnjo, naj ga v teh rečeh izurjeni možje prevdarjati in poprave v oprostnih pismih slovenskimu družitvu ali podpisanimu vredništvu sporočiti blagovolijo, de jih bo imenovani odbor porabil.

Vredništvo.

§. 3.

Moč in pravni nasledki iz nje izvirajoči se začno berž po oznanilu; drugači ko bi v oznanjeni postavi sami začetik njene moči dalej naprej odložen bil.

§. 4.

Deržavlanske postave vežejo vse deržavljanse dežela, za ktere so razglašene bile. Deržavljanj ostanejo na te postave vezani tudi v djanjih in opravilih, ki jih zvunaj deržavne zemlje dopernasajo, kolikor je njihova osebna zmožnost, jih početi, po njih prikratena, in ako bi te djanja in opravila tudi v teh deželah pravne nasledke donesti imele. Koliko so ptujci na te postave vezani, se v sledečim poglavju odloči.

§. 5.

Moč postav ne sega nazaj; torej ne zavajajo poprejšnih djanj, in popred pridobljenih pravic.

§. 6.

Postavi se v rabi družiga razumenja podlagati ne sme, kokor kteri se iz lastniga pomena besedi v njih zvezi in iz očitne namembe postavodajavca pokaže.

§. 7.

Ako se praven primerlej ne da razsoditi ne po besedah, ne po naravnim pomenu postave, se mora obzir imeti na podobne v postavah razločno razsojene primerleje, in na nagibe drugih vrodnih postav. Če pravni primerlej še dvomljiv ostane, se mora z obziram na skerbno nabrane in na tanjko prevdarjene okoljine po naravnih pravnih pravilih razsoditi.

Z m e s.

Kolo horvatsko plesati sim htel viditi na gosposkimu obćinimu plesisu, in se v tim namenu neznano dolgimu času izročil, ki je tam — saj po mojimu zapopadku — vladal. Domorodne serce olajšanja potrebno, me je gnalo z devičico pogovor v dragih besedah slovenskih začeti, — alj kmalo sim iz lepih ustic po nemško zaslišal: Das deutsche ist mir viel lieber als das krainerische, es ist viel schöner, i. t. d. Najti tekne Slovenka! Poprašujem drugi dan po moji reakcionarni rojakinji, in zvem, de je ravno tista, ki je ne dolgo pri veselici nekimu mladenču na vprašanje: Wie unterhalten sie sich Fräulein? v svojim in sestrinim imenu odgovorila bila: O! mir unterhalten sich sehr gut!

O nemšina je lepa!

y.

* Te dni me neki g. profesor na ulicah po nemško ogovori in reče: „Ne zamerite, jaz ne razumim Slovenije, ali slišal sim, de se v nji bere, kakor de bi jaz v soli slovensine ne učil; o to bi bila gerda laž, jaz več od vsih drugih storim!“

* Pri apelacijskim spraševanju niso znali ne g. predsednik ne spraševavca po česko; ko je na zadnje pravnik tudi za sodnika na českih krajih opravičen biti hotel, se mu je dalo po nemško prašanje, na ktero je po česko odgovoriti imel. Ker pa komisija tega, kar je kandidat odgovorjal, razumela ni, je bilo spraševanje z temi besedami sklenjeno: „Der Kandidat scheint böhmisch zu können.“

* Mlad lahkomiseln smerkolin je terdil v neki družbi, de ni Boga, in sicer iz tega vzroka, ker ga še nikjer vidil ni. „Po tem takim“ — mu je star mož zraven njega odgovoril — „zamorem tudi jaz dokazati, de nimate vi pameti, za to ker je tudi še nisim vidil.“

* Nemci dostikrat slavjanskim jezikan neko terdost in okornost očitajo. V bolji razjasnenje te reči nam zamore služiti primera iz divice orleanske med Šilerjovo besedo: „Mauerzertrümerer“ in „stenolom“ našiga slavniga pevca.

Zitni kup.	V Ljubljani		V Krajnji	
	27. Prosenz.		29. Prosenz.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
Srednja cena 1 mernik.				
Pšenice domače . . .	2	39	2	36
„ banaske . . .	2	40	2	52
Turšice . . .	—	—	1	35
Soršice . . .	—	—	—	—
Rži . . .	—	—	1	40
Jecmena . . .	—	—	—	—
Prosa . . .	1	30	1	25
Ajde . . .	1	16	1	9
Ovsa . . .	—	50	—	50